ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Πέτρος Παπακωνσταντίνου



Τα δραματικά γεγονότα στην Ουκρανία εξελίσσονται στην πιο επικίνδυνη διεθνή κρίση μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ίσως και μετά την κρίση των πυραύλων στην Κούβα, το 1962. Κάθε προοδευτικός άνθρωπος δεν μπορεί παρά να εξοργίζεται βλέποντας να βγαίνουν από τα ντουλάπια της Ιστορίας βρυκόλακες του προηγούμενου αιώνα, με φανατικούς εθνικιστές και ορκισμένους νεοναζί να αναλαμβάνουν καίριες κυβερνητικές θέσεις σε μια χώρα 45 εκατομμυρίων ανθρώπων, στην καρδιά της Ευρώπης. Έναν ακριβώς αιώνα μετά την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ο κόσμος μοιάζει να παλινδρομεί στην εποχή της λυσσαλέας, κυνικής σύγκρουσης μεγάλων ιμπεριαλιστικών Αυτοκρατοριών, που ποδοπατούν λαούς ολόκληρους κατά τον τρόπο που τα μανιασμένα βουβάλια λειώνουν στους βάλτους τα βατράχια.

Μια αριστερή θεώρηση των γεγονότων που εκτυλίσσονται με κινηματογραφική ταχύτητα στην Ουκρανία οφείλει να έχει ως σημείο εκκίνησης την ανάλυση των ταξικών δυνάμεων που συγκρούονται. Ο παράγοντας που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην κρίση του καθεστώτος Γιανουκόβιτς- και ελάχιστα έχει προβληθεί από μια δημοσιογραφία που περιορίζεται κατά κανόνα στο επίπεδο της γεωπολιτικής- ήταν η διεθνής οικονομική κρίση του 2008- 2012. Αυτός ο πλανητικών διαστάσεων «σεισμός», μπορεί να είχε ως επίκεντρο τη Wall Street, αλλά έπληξε με ιδιαίτερη καταστροφική δύναμη τις πιο ευάλωτες «κατασκευές» που βρήκε στο διάβα του. Η Ουκρανία- όπως και η Ελλάδα, και οι χώρες της «Αραβικής Άνοιξης»- ήταν μια από αυτές: το κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα της χώρας σήμερα δεν φτάνει ούτε το 50% του 1990, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τη Ρωσία και το Καζακστάν κυμαίνονται στο 130% και 250% αντίστοιχα. Η δημογραφική της αιμορραγία είναι ακατάσχετη, καθώς έχει χάσει το 10% του πληθυσμού της την τελευταία δεκαετία.

Ο καθοριστικός παράγοντας που εξηγεί τον εγκλωβισμό της μεγάλης αυτής χώρας στην κοιλάδα των δακρύων είναι η αποπνικτική κυριαρχία των ολιγαρχών στην οικονομική και

πολιτική ζωή. Βεβαίως, και η Ρωσία έχει τους ολιγάρχες της. Ωστόσο εκεί ο Βλαντιμίρ Πούτιν στέρησε τους ολιγάρχες του από κάθε πολιτική δύναμη, υποτάσσοντάς τους στην ισχύ του συλλογικού καπιταλιστή, του ρωσικού κράτους και αναβιώνοντας τη μυθολογία του τσάρου- προστάτη του λαού, που δεν διστάζει να «αποκεφαλίσει» τους βογιάρους. Αντίθετα, στην Ουκρανία οι πολιτικοί είτε είναι ολιγάρχες οι ίδιοι- όπως η αδίστακτη Τιμοσένκο, η οποία πήγε φυλακή για σκανδαλώδη συμφωνία γύρω από το φυσικό αέριο, που ευνόησε την ίδια και τη... Ρωσία- είτε αποτελούν μαριονέτες των ολιγαρχών, που λεηλατούν τον κοινωνικό πλούτο.

Η κρίση και η συνακόλουθη εξασθένιση των δημοσίων οικονομικών της Ουκρανίας ανάγκασε τον Γιανουκόβιτς να αναζητήσει οικονομική στήριξη στο εξωτερικό, για να έρθει αντιμέτωπος με το επώδυνο δίλημμα: εμπορική σύνδεση με την Ε.Ε. υπό τον όρο «διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων» ή με την Ευρασιατική Ένωση του Πούτιν, ο οποίος είχε την πολυτέλεια να του προσφέρει φθηνό φυσικό αέριο και δάνεια χωρίς επώδυνους όρους; Αρχικά, οι περισσότεροι και ισχυρότεροι ολιγάρχες στήριξαν τον Γιανουκόβιτς στη ρωσική επιλογή του, αφ' ενός μεν γιατί φοβούνταν τον ανταγωνισμό των ισχυρότερων ευρωπαϊκών οικονομικών, αφ' ετέρου δε γιατί ένοιωθαν ότι θα κινδύνευαν οι μυθώδεις περιουσίες τους, με τη βρώμικη προϊστορία. Σε πρώτη φάση, η σύγκρουση στο «Μαϊντάν» ήταν ανάμεσα στο μπλοκ των ολιγαρχών και στη μικρή και μεσαία αστική τάξη, η οποία ήλπιζε ότι, μέσω της συμφωνίας με την Ε.Ε., θα αποκτούσε περισσότερες δυνατότητες κοινωνικής εξέλιξης.

Όσο για την ουκρανική εργατική τάξη, αυτή έμεινε σε μεγάλο βαθμό έξω από τη σύγκρουση των δύο στρατοπέδων, νοιώθοντας- και δικαιολογημένα- ότι είχε μπροστά της τον γκρεμό των ολιγαρχών και πίσω το ρέμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Στο πολιτικό επίπεδο, δεν υπήρχε καμία αξιόπιστη και ισχυρή δύναμη να εκφράσει με ανεξάρτητο τρόπο τα συμφέροντα και τις αγωνίες της. Το Κομμουνιστικό Κόμμα του Πιοτρ Σιμονένκο, το οποίο είχε αποσπάσει το 13,2% στις τελευταίες εκλογές, δεν ενέπνεε εμπιστοσύνη στα λαϊκά στρώματα- και όχι μόνο λόγω της ταύτισής του με το σταλινισμό- μπρεζνιεφισμό. Ως το μεγαλύτερο κόμμα της χώρας για ένα διάστημα, μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, είχε στηρίξει τις πειρατικές ιδιωτικοποιήσεις, ενώ τα τελευταία τέσσερα χρόνια λειτουργούσε ως η αριστερή πτέρυγα του κυβερνητικού μπλοκ, υπό τον Γιανουκόβιτς, έστω κι αν δεν είχε υπουργούς.

Η εσωτερική δυναμική της σύγκρουσης διαπλέκεται άμεσα με την εθνική και τη γεωπολιτική. Η Ουκρανία ήταν πάντα μια περιοχή- ως ανεξάρτητη χώρα υφίσταται μόνο μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ- με ιδιαίτερα ασθενή εθνική ταυτότητα και έντονο διχασμό ανάμεσα στις δυτικές περιοχές, που αποτελούσαν στο παρελθόν τμήμα της Αυστροουγγρικής

Αυτοκρατορίας και τις ανατολικές, που ήταν ενσωματωμένες στη Ρωσική. Αυτό το χαρακτήρα, του διαφιλονικούμενου τρόπαιου μεταξύ Δύσης και Ρωσίας, τον διατήρησε και μετά το 1990. Η προσπάθεια της Αμερικής να εντάξει την Ουκρανία στο ΝΑΤΟ αποτελούσε κεντρικό στόχο της «πορτοκαλί επανάστασης» του 2004, που χρηματοδοτήθηκε γενναιόδωρα από το Ίδρυμα Σόρος.

Στην προσπάθειά τους να εκβιάσουν τη γεωπολιτική στροφή της Ουκρανίας, οι Δυτικοί δεν δίστασαν αυτή τη φορά να χρησιμοποιήσουν τις πιο ακραίες εθνικιστικές, ακροδεξιές ακόμη φιλοναζιστικές δυνάμεις, όπως το κόμμα «Σβόμποντα» (πρώην Εθνικοσιαλιστικό) και ο διαβόητος «Δεξιός Τομέας». Όπως αποκαλύφθηκε την περασμένη Τετάρτη, ο Εσθονός υπουργός Εξωτερικών Ούρμας Πάετ, είχε ενημερώσει ήδη από τις 25 Φεβουαρίου την υπεύθυνη εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε. Κάθριν Άστον ότι οι ελεύθεροι σκοπευτές που προκάλεσαν την αιματοχυσία στο Κίεβο, δεν ήταν άνθρωποι του Γιανουκόβιτς, αλλά έμμισθα όργανα των πιο ακραίων στοιχείων της αντιπολίτευσης. Από τις γραμμές αυτών των στοιχείων προέρχονται κεντρικά στελέχη της νέας κυβέρνησης, όπως ο επικεφαλής του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας και ο υπαρχηγός του. Εκείνοι όμως που βάζουν τη σφραγίδα τους στη νέα κυβέρνηση είναι και πάλι οι ολιγάρχες, που άλλαξαν άλογο βλέποντας προς τα που γέρνει η πλάστιγγα, άδειασαν τον Γιανουκόβιτς και έβαλαν τους βουλευτές- μαριονέτες τους να στηρίξουν το νέο καθεστώς.

Η κυριαρχία των πιο επιθετικών στοιχείων της ουκρανικής κλεπτοκρατίας, του αντιρωσικού εθνικισμού και των ανδρεικέλων του δυτικού ιμπεριαλισμού θορύβησε έντονα τις ανατολικές και νότιες περιοχές της χώρας, όπου είναι έντονη ή και καθοριστική η παρουσία των Ρωσόφωνων και συγκεντρώνεται σχεδόν το σύνολο της βιομηχανικής εργατικής τάξης. Η τελευταία βάσιμα ανησυχεί ότι θα υποστεί τον διπλό ζυγό, τον ταξικό ζυγό της ολιγαρχίας και τον εθνικό ζυγό των ρωσοφάγων, που έσπευσαν από την πρώτη στιγμή να καταργήσουν τις μειονοτικές γλώσσες. Σ’ αυτό το φόντο, δεν ήταν δύσκολο για τον Βλαντιμίρ Πούτιν να αποκτήσει λαϊκό έρεισμα- όχι μόνο στην Κριμαία, αλλά και στις μεγάλες πόλεις της ανατολικής και νότιας Ουκρανίας, όπως το Χάρκοβο, το Ντονέτσκ και η Οδησσός- και να δημιουργήσει νέα δεδομένα με την επέμβαση των ρωσικών δυνάμεων.

Την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, η κατάσταση ήταν πολύ ρευστή ώστε να διακινδυνεύσει κανείς κατηγορηματικές προβλέψεις. Το ενδεχόμενο στρατιωτικής σύρραξης φαινόταν πάντως το λιγότερο πιθανό. Μπορεί να υποθέσει κανείς ότι στόχος της Μόσχας δεν είναι μια ανοιχτή διάσπαση της Ουκρανίας και η προσάρτηση του σημαντικότερου τμήματός της, αλλά ένας κατ’ ανάγκη προσωρινός συμβιβασμός με τη Δύση, με την ανάδειξη κυβέρνησης «εθνικής ενότητας», την επιβολή ενός ομοσπονδιακού μοντέλου με μεγάλες

αρμοδιότητες στις αυτόνομες περιοχές και την αποτροπή της ένταξής της στο ΝΑΤΟ. Σε κάθε περίπτωση, το δράμα του ουκρανικού λαού απέχει πολύ από το να πλησιάζει προς το τέλος του. Μόνο μια ριζική αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων, υπέρ του κόσμου της εργασίας και εναντίον του ιμπεριαλισμού, στην Ουκρανία, στην Ευρώπη και στον κόσμο, μπορεί να αποτρέψει τα χειρότερα.

Πηγή: ΠΡΙΝ